

Länsbibliotek Uppsala

Kapprumsbibliotek och bokklubb på fritidsklubb

- en utvärdering

av Lisa Eriksson, Länsbibliotek Uppsala

Landstinget i Uppsala län

Innehåll

Inledning.....	2
Material	2
Kapprumsbibliotek och bokklubb – bakgrund, planering och genomförande	2
Bakgrund (båda projekten)	2
Planering och genomförande, kapprumsbibliotek	3
Planering och genomförande – bokklubb på fritidsklubb	4
Några kvantitativa data.....	4
Kapprumsbibliotek – kostnader, antal barn & antal lån	4
Bokklubb på fritidsklubb – kostnader & antal barn	5
Diskussion: kapprumsbibliotek	5
Framgångsfaktorer och mervärde.....	5
Utmaningar/svårigheter.....	6
Måluppfyllelse	7
Tankar framåt	7
Diskussion: bokklubb på fritidsklubb.....	9
Framgångsfaktorer och mervärde.....	9
Utmaningar/svårigheter.....	10
Måluppfyllelse	11
Tankar framåt	12
Slutord.....	13
Bilaga 1: Material.....	15

Inledning

Under våren 2014 initierade Bibliotek Uppsala två projekt i samverkan med kommunala förskolor respektive fritidsklubbar: dels kapprumsbibliotek på förskolor och dels bokklubb på fritidsklubbar. På uppdrag av Bibliotek Uppsala utvärderas nu dessa projekt av Länsbibliotek Uppsala. Föreliggande utvärdering beskriver de två projekten från planering till genomförande samt diskuterar måluppfyllelse, utmaningar och framgångsfaktorer för de två projekten. Utvärderingens fokus ligger, enligt uppdragsgivarens önskemål, på att identifiera framgångsfaktorer för framtida samarbeten mellan Bibliotek Uppsala och andra kommunala aktörer.

Material

Materialet består av dokumentation från projektet: projektplaner, ekonomisk redovisning, protokoll från planerings- och uppföljningsmöten samt loggböcker författade av två bibliotekarier som deltagit i projekten. För att fördjupa förståelsen om projektens genomförande och utfall genomfördes under november och december nio intervjuer med medarbetare från bibliotek, förskola och fritidsklubb. Därtill hölls ett tjugotal korta samtal med föräldrar på en av de förskolor som deltar i projektet med kapprumsbibliotek. Utvärderingen vilar således huvudsakligen på kvalitativa data.

En förteckning över det material som använts för utvärderingen finns i bilaga 1.

Kapprumsbibliotek och bokklubb – bakgrund, planering och genomförande

Bakgrund (båda projekten)

I februari 2014 informerades Bibliotek Uppsala om att Vård och Bildning hade extramedel att söka för nya läsfrämjandeprojekt. Det var kort om tid, och snabbt vaskades två idéer fram: att pröva en verksamhet med små bibliotek ute på kommunala förskolor (s k kapprumsbibliotek) samt att starta bokklubbar på några av kommunens fritidsgårdar.

Karin Hjelm på Bibliotek Uppsala blev ansvarig för planering och genomförande av de två projekten, två projektgrupper sattes samman, och ett intensivt planeringsarbete tog vid (se vidare nedan).

Längre fram på våren kom så beskedet att det inte fanns några medel att söka. Planeringen var dock långt gången, och kontakter hade tagits med förskola och fritidsklubbar, varför det beslutades att projekten skulle sjasättas ändå, om än i något mindre omfattning.

Planering och genomförande, kapprumsbibliotek

Projektet med kapprumsbibliotek hade som sitt övergripande syfte att underlätta för föräldrar till förskolebarn att få tag i god och varierad barnlitteratur. Tre projektmål sattes upp:

- Att tillgängliggöra böcker för föräldrar som inte har bibliotek i närområdet
- Att fler föräldrar lånar böcker för att läsa högt för sina barn
- Att fler föräldrar kommer i kontakt med biblioteket

20 förskolor valdes ut som potentiella pilotförskolor, och dessa fick i februari ett brev som beskrev projektet. Redan här kommunicerades tydligt att kapprumsbiblioteken a) inte kommer att medföra något merarbete för pedagogerna och b) i första hand är till för föräldrar och barn. 10 förskolor nappade snabbt på erbjudandet, men då det redan nu stod klart att inga extrapengar fanns att söka bestämde Bibliotek Uppsala att under våren starta upp en försöksverksamhet på två förskolor för att sedan fylla på med ytterligare några under hösten.

Informationsmöten hölls med personal på de två pilotförskolorna, och de bibliotekarier som jobbade med projektet konstaterar att de på plats fick revidera den ursprungliga planen med små bibliotek på varje avdelning, då lokalerna på de utvalda förskolorna inte var utformade på ett sätt som möjliggjorde det. Istället blev det på båda ställena större bibliotek i gemensamma utrymmen.

Därefter vidtog arbete med inköp av böcker och framtagande av diverse informationsmaterial. Samtidigt bjöd man in till informationsträffar för föräldrar i samband med att kapprumsbiblioteken iordningställdes. Till dessa möten kom inga föräldrar, så bibliotekarierna bestämde sig för att finnas på plats vid respektive kapprumsbibliotek en eftermiddag vid hämtningstid. På så sätt fick föräldrar och barn information om hur man lånar och lämnar tillbaka böcker. Pedagogerna på förskolan uppmanades också att informera föräldrar, både i vecko-/månadsbrev och på plats på förskolan.

Under hösten 2014 har kapprumsbibliotek byggts upp på ytterligare tre förskolor, och där har bibliotekarier medverkat på de reguljära föräldramötena för att

informera om projektet och hur man gör för att låna böcker. De har då också tagit tillfället i akt att prata om vikten av högläsning och gett en del tips till föräldrarna. Bibliotekariernas kompetens användes i projektet i första hand till urvalet av böcker:

När det gäller urvalet av böcker till kapprumsbiblioteken så var ledorden att det skulle vara nya fina böcker av god kvalitet med ett åldersadekvat innehåll. En så bred spridning av genrer och intressesfärer som det är möjligt på ett så pass begränsat bestånd som detta är fråga om. [---] Dessutom har det varit otroligt värdefullt att en av oss hade kompetens inom mångspråken eftersom vi till alla bibliotek har köpt ett urval av böcker på förskolebarnens hemspråk utöver de svenska böckerna.(B1)

Eftersom det uttalade målet med projektet var att nå barn och föräldrar valde biblioteket att inte ha någon dialog med förskolorna om urvalet. I övrigt sköts det dagliga arbetet med kapprumsbiblioteken av förskolorna själva, som ser till att hålla snyggt i hyllorna, och löpande svara på frågor från föräldrar.

Planering och genomförande – bokklubb på fritidsklubb

Karin Hjelm förankrade idén hos fritidschef Gunilla Sjöblom, och bjöd sedan in till ett möte för intresserade bibliotekarier. Tillsammans skissade de på ett upplägg med träffar var tredje vecka, grupper om max 10 barn och med medverkan från fritidsledare även i själva bokklubbsträffarna. Tillsammans med fritidschefen valdes tre fritidsklubbar ut, och Karin Hjelm bjöd därefter in till ett möte för bibliotekarier och fritidsledare. Här presenterades det tänkta upplägget och den tänkta arbetsfördelningen: bibliotekarierna bidrar med urval, läsinspiration och sin kompetens i att hålla i boksamtal/bokklubbar medan fritidsledarna ansvarar för att rekrytera barn, fixa en bra lokal och fika, samt eventuellt pysselmaterial. Tanken är att de också ska läsa böckerna, för att kunna delta i diskussionerna. Fritidsledarna fick också med sig informationsmaterial att sätta upp på fritidsklubbarna. Det informerades om att såväl bibliotek som fritidsklubbar avsatt vikariemedel för den personal som håller i en bokklubb. Barnen som deltar i en bokklubb kommer att få behålla sina böcker, och därutöver kommer biblioteket att köpa in en del böcker till små fritidsklubbsbibliotek.

Några kvantitativa data

Kapprumsbibliotek – kostnader, antal barn & antal lån

Sammanlagt fem förskolor har under 2014 deltagit i projektet med kapprumsbibliotek. På dessa förskolor går sammanlagt något över 300 barn.

Kostnaden för inköp av böcker, framtagande av informationsmaterial samt vikarier uppgår till 87 810 kronor. Härav utgör vikariekostnaden cirka 5 500 kronor. På de två förskolor där projektet startade under vårterminen går sammanlagt 150 barn, och under projektets två första månader lånades cirka 440 böcker ut på dessa förskolor. Detta innebär ett snitt på cirka 1.5 bok per barn och månad i initialfasen.

Ingen uppföljande räkning av höstens utlån är gjord, men en uppskattning baserad på utlåningssiffrorna från våren ger följande: En bibehållen lånefrekvens om 1.5 bok per barn och månad ger $1.5 \cdot 300 \cdot 4 = 1800$ utlån under hösten (räknat på september-december). Såväl pedagogers som föräldrars intervjusvar pekar dock på att användningen kanske avtagit något med tiden (nyhetens behag osv). Om vi istället räknar på en lånefrekvens om 1 lån per barn och månad ger det $1 \cdot 300 \cdot 4 = 1200$ utlån under samma period. Till detta kommer de 440 utlånen under våren, alltså sammanlagt 2240 (1800+440) alternativt 1640 (1200+440).

Summan för inköp (drygt 80 000 kronor) täcker hela projekttiden, alltså fram till årsskiftet 2014/2015. $80\,000/2240$ ger ett ungefärligt pris på 35 kr/utlån och $80\,000/1640$ ger ett ungefärligt pris på 50 kr/utlån.

Bokklubb på fritidsklubb – kostnader & antal barn

I de tre bokklubbarna har sammanlagt ett 30-tal barn deltagit. Varje bokklubb har träffats vid 7-8 tillfällen. Kostnaden för bokklubbarna uppgår till cirka 30 000 kronor. Av dessa har cirka 18 000 använts för inköp av böcker till bokklubbarna och cirka 12 000 för inköp av böcker till små bibliotek på de tre fritidsklubbarna. Därtill kommer personalens arbetstid samt i förekommande fall kostnad för vikarier, för fritidssidans del cirka 3000 kronor och för bibliotekets cirka 5650 kronor. Således kostar deltagandet i bokklubben drygt 1000 kronor per barn.

Diskussion: kapprumsbibliotek

I det följande baseras resonemangen främst på intervjuer med bibliotekarier (B), pedagoger i förskolan (P) samt samtal med föräldrar till barn på en av förskolorna som deltagit i projektet (F).

Framgångsfaktorer och mervärde

Såväl biblioteks- som förskolepersonal beskriver att de sammantaget är mycket nöjda med såväl samarbete som utfall av projektet. Arbetet beskrivs ha löpt på smidigt och utan friktion:

Jag upplevde ett stort intresse från förskolan, och en stor nyfikenhet. Jag tror att vi hade en ömsesidig vilja att det skulle bli något bra av det här. (B1)

Den korta och intensiva planeringsfasen lämnade inte utrymme för någon djupare samverkan kring projektets utformning eller upplägg, utan snarare blev det så att bibliotekspersonalen planerade och presenterade ett upplägg som förskolan omfamnade och gjorde till sitt. Kapprumsbiblioteket skapar stolthet hos personalen, det blir ett mervärde för verksamheten och skapar en känsla av att ”det händer något nytt på den här förskolan”:

Det är ruljans på böckerna och barn och föräldrar verkar verkligen tycka att det är bra. Och så är det ju något vi skryter om, att vi har ett eget bibliotek! (P1)

Från föräldrahåll upplevs projektet med kapprumsbibliotek nästan entydigt positivt, och som något som ger ett mervärde till förskolan:

Det är så enkelt och nära, hit kommer man ju alltid. Vi lånar mycket mer böcker nu, förut åkte vi någon gång ibland till Gränbybiblioteket, men det var inte så ofta. (F5)
Jag tycker att det är jättebra! Barnen älskar böcker, men det blir dyrt att köpa mycket böcker. Nu får de läsa många fler. Det är smidigt och enkelt att passa på och låna en bok när man ändå hämtar. Jag tror att vi lånar kanske 3-4 böcker i veckan. Så jag hoppas verkligen att det fortsätter, för barnen är det jätteviktigt. (F8)

De fördelar som främst lyfts av föräldrarna är närheten, enkelheten samt det faktum att man, även om man skulle vilja, inte har råd att köpa så många nya böcker.

Utmaningar/svårigheter

Projektet kapprumsbibliotek har i stort löpt på enligt plan, och personal från såväl bibliotek som förskolor är mycket nöjda. Om något kan beskrivas som en stöttesten så har det varit att nå ut med information till föräldrar på förskolorna. Detta gäller i synnerhet på de två förskolor där projektet drog igång mitt i vårterminen, då förskolans reguljära föräldramöten redan hade ägt rum. Här valde biblioteket att finnas på plats på respektive förskola en eftermiddag för att informera och svara på frågor, samt att uppmana förskolorna att fortsätta informera; både muntligt och i månadsbrev till föräldrarna. På de förskolor där projektet startade under hösten avsattes tid för information under föräldramötena.

Några av de föräldrar som tillfrågats uppger att de fått för lite information, och en förälder beskriver hur hen vid flera tillfällen fått frågor från andra föräldrar:

Det är flera föräldrar som frågat mig, när jag stått vid hyllan och fyllt i lånelappen, frågat hur man gör för att låna. Så det har nog inte gått fram till alla. Jag tror att det är bra med information på föräldramöten men också på andra sätt, kanske att personalen berättar mer. De kan ju prata med barnen också, i alla fall med de större, så kan de visa sina föräldrar sen. (F10)

Såväl personal på förskolan som föräldrar noterar att kapprumsbiblioteket användes som mest intensivt under de första månaderna.

Kanske att intresset gått ned lite på slutet, vi kunde nog vara bättre på att påminna i månadsbrev till föräldrarna och förstås prata med barnen om det. (P1)

I början lånade vi hem flera böcker i veckan, nu blir det kanske en bok i veckan. Vi har nog läst de flesta vid det här laget! (F10)

Utmaningar på sikt skulle därför kunna vara sådant som att förnya beståndet, förbättra skyltningen samt göra miljön kring kapprumsbiblioteket mer lockande. Värt att notera är också att den farhåga som fanns på förhand helt kom på skam:

Det var nog den enda oron som fanns innan – att det skulle bli en enda röra av böcker och lånesticker ute på förskolorna. Den oron delades av bibliotekspersonal och pedagoger, men det verkar ha gått jättebra. De gånger jag har varit ute på förskolorna har det sett jättefint ut i hyllorna [...] (B1)

Måluppfyllelse

Tre projekt mål sattes upp för projektet kapprumsbibliotek:

- Att tillgängliggöra böcker för föräldrar som inte har bibliotek i närområdet
- Att fler föräldrar lånar böcker för att läsa högt för sina barn
- Att fler föräldrar kommer i kontakt med biblioteket

Målen har det gemensamt att de är relativt vaga och därmed svåra att mäta. Det första målet är tveklöst uppfyllt: kapprumsbiblioteken finns i områden som saknar bibliotek i närområdet, och i och med projektet tillgängliggörs böcker för föräldrar i dessa områden. Det finns, utifrån samtalen med föräldrar, goda skäl att anta att även de två andra målen uppfyllts. Så här beskriver några föräldrar det:

Förut lånade vi ibland på bibblan, men det här är mycket enklare och bättre. Vi lånar mer! (F20)

Vi har väl inte lånat jätteofta här heller, men definitivt mer än innan. (F9)

Tankar framåt

I projektet kapprumsbibliotek var det redan på förhand sagt att projektet inte skulle innebära något egentligt merarbete för förskolepersonalen – deras åtagande

begränsade sig till att delta i en informationsträff om projektet, ställa i ordning en eller flera hyllor för biblioteket samt löpande informera och svara på frågor från föräldrar. Graden av samverkan är således låg. Icke desto mindre lyfter såväl biblioteks- som förskolepersonal möjligheten till ökad samverkan framöver:

Jag skulle gärna vilja lära mig mer om hur vi kan utveckla arbetet med läsning. Kompetensutveckling om barns språk och hur vi kan stärka språkutvecklingen. Kanske kan vi samarbeta mer med bibliotekarierna som varit med i det här projektet? (P1)

Jag tror på fördjupat samarbete mellan bibliotek och pedagoger, till exempel kompetensutveckling till pedagoger så att de kan bli ännu bättre ambassadörer för läsning. (B1)

Jag tycker att vi överhuvudtaget borde se varandra mer som resurser i vår egen kompetensutveckling – det är ju inte bara så att bibliotekspersonal kan lära förskole- och fritidspersonal saker, utan också omvänt. [...] Ju bättre personliga kontakter och relationer vi får desto bättre kan vi arbeta tillsammans framöver! (B2)

Här tycks det alltså finnas en ömsesidig vilja till fördjupat samarbete och ömsesidig kompetensutveckling – bibliotekspersonal och pedagoger ser att de arbetar för samma målgrupp, och menar att de kan lära mycket av varandra.

En utmaning som vidrörts ovan är hur aktiviteten i befintliga kapprumsbibliotek ska upprätthållas och kanske till och med öka. Förslag här är att aktivt arbeta med beståndet, kanske genom kontinuerligt byta ut och fylla på med nya böcker (kanske på en egen nyhets-hylla), förstärka skyltningen samt arbeta för att göra miljön kring bokhyllorna mer attraktiv och lockande. Ett förslag för att få tillgång till fler titlar, och därmed stärka känslan av att det ”händer” något i hyllorna, är att flera förskolor skulle kunna dela på ett gemensamt bestånd, och skicka böcker mellan sig.

Diskussion: bokklubb på fritidsklubb

I det följande baseras resonemangen främst på intervjuer med bibliotekarier (B), fritidsledare (FL) samt en chef för fritidsklubbarna (FC). Därtill kommer den loggbok över projektet som skrivits av en av bibliotekarierna (L) samt mötesanteckningar.

Framgångsfaktorer och mervärde

Såväl bibliotekarierna som fritidsledarna lyfter barnens vilja och entusiasm inför att delta i bokklubbarna. En fritidsledare yppar viss förvåning över att intresset var så stort att anmälningslistan blev full på bara någon timme. Fritidsledarna pekar också på hur bokklubben fyllt en viktig funktion för de barn som annars inte deltar i någon organiserad fritidsaktivitet, liksom för barn som annars har låg status i kamratgruppen:

Ett lite osynligt barn, tyst och blyg och med få kompisar, har fullkomligt blommat upp i bokklubben. Hen är den bästa läsaren, den som har mest att säga om böckerna. Hen tar plats och blir lyssnad på av de andra, det är underbart att se!
(FL1)

Bara det här att de får den här tiden, det här sammanhanget, att de får berätta och bli lyssnade på, och lyssna på varandra, jag tror det betyder jättemycket. Och så ser jag ju hur det händer saker med barnen som är med i bokklubben, att de utvecklas.
(FL2)

Samtliga inblandade vuxna noterar att barnen alltså tycks uppskatta träffarna i bokklubben, även i de fall där träffarna från vuxenhåll beskrivs som stökiga, till exempel på grund av olämpliga lokaler eller annat som stör.

Bibliotekariernas kompetens och vana att hålla i bokklubbar lyfts som en framgångsfaktor av fritidsledarna, medan bibliotekarierna pekar på betydelsen av en engagerad fritidsledare som redan känner barnen:

NN som jag samarbetat med har varit helt suverän, fixat allt praktiskt, läst böckerna och deltagit i diskussionen. Hen känner också ungarna bra sedan innan, och var en tillgång när vi skulle starta upp och värva barn till bokklubben. (B4)

Möjligheten att ta in vikarier beskrivs också som något som gagnat genomförandet:

Det har varit positivt och viktigt att jag har haft tydligt avsatt tid för det här arbetet – istället för ett fyratimmars pass i bibblan har jag kunnat förbereda mig ordentligt och sedan gått iväg och hållit i bokklubben. (B4)

Chefen för fritidsklubbarna är mycket positiv till projektet, och ser många fördelar: Bokklubbarna tillför något helt nytt i vår verksamhet, och har verkligen gett ett lyft. Många barn är intresserade av att vara med och våra fritidsledare vill gärna göra mer av detta. Det har också varit en kompetenshöjning för de fritidsledare som deltagit. Sett till den ekonomiska insatsen har vi fått ut oerhört mycket av projektet med bokklubbar, det enda det kostat oss är fika och lite vikariepengar. (FC)

Utmaningar/svårigheter

De utmaningar som intervjuerna främst ger uttryck för rör lokaler, tid för gemensam planering samt ansvarsfördelning.

Utgångspunkten var att de deltagande fritidsledarna ansvarar för att välja ut en bra lokal för bokklubben. Där detta fungerat har såväl fritidsledare som bibliotekarie en mer positiv bild av projektet som helhet, där det inte fungerat har det skapat friktion och frustration. En fritidsledare beskriver det så här:

Lokalen har varit ett problem här, det är svårt att hitta en plats där vi kan sitta ostört. Vi har stora lokaler, men inte så många avgränsade ytor. För mig har det ibland varit svårt att koncentrera mig på bokklubben när andra kommer och frågar mig saker, eller när det händer saker i andra delar av lokalen. (FL1)

Från bibliotekshåll beskrivs samma problematik enligt följande:

Vi har haft svårt att hitta en bra lokal, det har påverkat mer än jag trodde. Vi har provat några olika lokaler, bland annat ett kök med dörrar från två håll. Det var inget fel på själva rummet, men där kom och gick folk hela tiden. Det funkar inte då, samtalet blir hackigt och barnen blir okoncentrerade. [...] Fritidsledaren är med på träffarna, men måste ofta rycka ut för att svara på frågor eller lösa konflikter. Det finns annan personal där men ungarna kommer ändå och rycker i dörren [...]. (B3)

Samma bibliotekarie fördjupar resonemangen i sin loggbok:

Det skulle vara önskvärt om fritidsledaren ser till att fixa lokalsituationen så att det blir maximalt bäst. Det är inget som vi ska lösa på plats när jag kommer och vi har en timme på oss att prata böcker. (LB)

Betydelsen av en bra och fungerande lokal tas upp i samtliga intervjuer, och tycks central. Utan en bra lokal är det svårt att få till den ro och koncentration som krävs för att få ett verkligt samtal till stånd. Här sitter bibliotekarierna på en kompetens om rummets betydelse som de kanske inte fullt ut förmått kommunicera, eller tagit för given hos fritidspersonalen.

En samstämmig uppfattning i intervjumaterialet är att mer tid för gemensam planering skulle gjort arbetet enklare och minskat friktionen. Från bibliotekshåll lyfts också tid ur ett annat perspektiv, nämligen den tid det tar att få en bokklubb att fungera:

Jag kan bara konstatera att det tar tid att skapa en fungerande bokklubb, att få den att finna sin form. Barnen har inte självklart med sig redskap för hur man pratar om böcker, det får de successivt av att vara med i en bokklubb. [...] Det tar mer än ett halvår att få en sådan här grupp att verkligen fungera! (B4)

Att båda parter tar ansvar för sin del av överenskommelsen lyfts också som något centralt för att få projektet att fungera:

Fritidsledaren skulle fixa vissa saker: bra lokal, fika och så skulle hen själv ha läst boken. Det har väl fungerat sådär. När fritidsledaren inte läst boken skickar det till exempel inga bra signaler till ungarna. [...] Överhuvudtaget tycker jag att det är viktigt att den som medverkar från fritidsklubben är motiverad att vara med, att göra sin del av arbetet, ja, ta det här på allvar. [B3]

Måluppfyllelse

Projektet med bokklubb på fritidsklubbar saknar en formell projektplan likt den som finns för projektet kapprumsbibliotek. Därmed saknas också konkreta mål att följa upp. I handlingsplanen för barn- och ungdomsavdelningen finns uppdraget att samverka med fritids, fritidsklubbar och fritidsgårdar, och bokklubbarna sågs som ett sätt att stärka den samverkan.

I anteckningarna från det första planeringsmöten beskrivs projektet som en extra satsning på läsning, dels genom själva bokklubbarna, dels genom inköp av böcker till små bibliotek på de tre deltagande fritidsklubbarna, för att uppmuntra alla barn till läsning.

Gunilla Sjöblom, fritidschef på kommunen, kom med idén att starta bokklubbarna i stadsdelar där elevernas måluppfyllelse är lägre än snittet i kommunen, och kom också med konkreta förslag på vilka fritidsklubbar som då kunde komma ifråga.

Idag finns, som ett konkret resultat av projektet, mindre bibliotek på de tre fritidsklubbarna, och ett 30-tal barn har under perioden maj-december deltagit i någon av de tre bokklubbarna.

På en av fritidsklubbarna fortsätter bokklubben i fritidsledarens regi, i avvaktan på beslut om bibliotekets fortsatta medverkan. På samma fritidsklubb har några av barnen som deltagit i bokklubben tagit ansvar för det nya, uppdaterade fritidsklubbssbiblioteket: tillverkat lånekort och gjort listor över böckerna.

Tankar framåt

Flera av de utmaningar som beskrivs ovan skulle kunna lösas med hjälp av tydligare kommunikation – och mer tid för sådan i ett initialt skede. Till exempel gäller detta frågan om vad som är en bra lokal för en bokklubb. Intrycket är att bibliotekarierna redan från början haft god förförståelse om hur en sådan bör vara beskaffad, men kanske tagit för givet att också fritidsledarna delat denna förförståelse. Samtliga intervjuade konstaterar att det gick väldigt snabbt från tanke till handling, och ger uttryck för en önskan att vid framtida samarbetsprojekt ha mer tid för gemensam planering både inför och under ett gemensamt projekt. Chefen för fritidsklubbarna sammanfattar:

Det är nog viktigt i framtida samarbeten att de vuxna i ett projekt hinner träffas ordentligt inför projektstart. Så att förväntningarna är klara, och arbetet tydligt fördelat. Vem gör vad? När? Hur mycket? (FC)

I just detta fall var frågan om mer tid för planering något av en icke-fråga – allt gick snabbt eftersom det var tvunget att göra det, inte för att de inblandade såg det som önskvärt.

Liksom i projektet kapprumsbibliotek ser de olika professionerna att de kan lära nytt av varandra, för att på ett bättre sätt möta sin målgrupp:

Jag skulle önska att vi visste mer om varandras verksamheter. Jag skulle gärna vara praov på fritids eller fritidsklubb en eftermiddag eller en dag, se deras vardag, prata mer med personal och barn. Överhuvudtaget tror jag att vi har mycket att lära av varandra! (B4)

Jag skulle vilja ha mer fortbildning för oss på fritidssidan, kanske att bibliotekarierna kan presentera nya böcker för oss, och att vi får veta mer om hur man kan jobba med böcker tillsammans med barnen. [...] Det skulle vara bra om vi och biblioteket visste mer om varandras verksamheter. Vi kunde börja med att hälsa

på hos varandra, kanske kunde man också få jobba med en kollega på ett bibliotek en dag. (FL2)

I några intervjuer lyfts också att det generellt inte finns så stor vana att samverka på det här sättet:

Annars har vi väldigt lite samarbete med fritidsklubb och fritidsgård, fastän vi ligger vägg i vägg. Det är synd! Vi har en ny fritidsledare nu som varit väldigt "på" och frågat mycket om vika samarbeten vi brukar ha. Ja efterlyst mer samverkan överhuvudtaget. Ibland tycker jag att det är svårt att veta vad man får göra och inte. Det kunde vi kanske prata mer om! (B4)

Att både fritidsverksamhet och bibliotek från och med årsskiftet ligger under Kulturförvaltningen lyfts som en möjlighet:

Vi har redan i våra uppdrag att samverka, både vi och biblioteket. Men i och med att vi i fortsättningen kommer att vara i samma förvaltning blir det kanske enklare och mer naturligt framöver. Vi ser också med stort intresse på samverkansmöjligheter i de stadsdelar där vi rent fysiskt kommer att finnas under samma tak, till exempel i Sävja kulturcentrum. (FC)

Slutord

Projektet med kapprumsbibliotek beskrivs samfällt av bibliotekarier, pedagoger och föräldrar som ett lyckat projekt. Samarbetet mellan bibliotek och förskola förefaller ha löpt utan friktion, och målen med projektet kan betraktas som uppfyllda. Inför en eventuell fortsättning i samma form är det mer av finjusteringar som återstår. Några sammanfattande reflektioner:

- För att få störst genomslag och underlätta information till föräldrar bör nya kapprumsbibliotek starta vid höstterminens början
- Kapprumsbiblioteken upplevs av såväl pedagoger som föräldrar ge ett mervärde till förskolans verksamhet
- För att upprätthålla och kanske till och med öka användningen av biblioteken bör beståndet med jämna mellanrum förnyas, och arbetet med skyltning och kommunikation kan ytterligare vässas
- Såväl bibliotekspersonal som pedagoger uttrycker intresse för ett fördjupat samarbete och ökad kunskapsdelning/kompetensutveckling

Bokklubbsprojektet bygger i jämförelse med projektet kapprumsbibliotek på en högre grad av samverkan, och där lyfts också fler utmaningar och svårigheter. Fritidssidan uttrycker en mer odelat positiv uppfattning medan det från bibliotekshåll finns vissa reservationer. Några sammanfattande reflektioner:

- För att öka fritidsledarnas möjlighet att påverka upplägget på bokklubben, och därmed öka deras känsla av delaktighet, bör de involveras i ett tidigt stadium av planering
- För att skapa samsyn och realistiska förväntningar är det viktigt att bibliotekarier och fritidsledare får ordentligt med tid för gemensam planering inför starten av en bokklubb
- En lämplig lokal är essentiell för möjligheten att skapa en välfungerande bokklubb
- Bibliotekarie och fritidsledare som ska jobba ihop bör träffas på plats på fritidsgården för att titta på möjliga lokaler i god tid
- Tydliga överenskommelser om arbets- och ansvarsfördelning bör finnas – och förstås följas!
- För att underlätta uppföljning och utvärdering bör en projektplan formuleras

En fråga för framtiden är hur en högre grad av ledning och styrning, kanske framför allt initialt, skulle påverka utformning och effekt av liknande projekt. Givet rådande förutsättningar fanns inte mycket tid till att diskutera övergripande frågor om projektens syfte och mål på kort och längre sikt, eller till exempel resonera om olika möjliga målgruppen för projekten.

Båda projekten som här har utvärderats rymmer potential. Att på det här sättet ”kastas in i” ett samarbete med en ny part har gjort att projektdeltagarna fått syn på varandra och fått upp ögonen för varandras verksamheter och kompetenser. De ser också redan nu olika möjligheter att fördjupa samarbetet. För att ett sådant fördjupat samarbete ska bli verklighet krävs sannolikt, förutom erforderliga beslut på ledningsnivå, att båda parter går in i samarbetet med någorlunda jämlika insatser i form av tid och pengar. Först när samarbetet blir något som båda parter ”äger” skapas förutsättningar för långsiktig hållbarhet och delaktighet.

Bilaga 1: Material

Kapprumsbibliotek – skriftliga källor

Projektplan, kapprumsbibliotek
Brev till förskolechefer (mars 2014)
Ekonomisk översikt – kostnad för inköp av böcker etc.
Ewa Svärds loggbok för projektet kapprumsbibliotek
Folder som delas ut på förskolorna

Kapprumsbibliotek – muntliga källor

Intervju med Karin Hjelm (Bibliotek Uppsala)
Intervju med Ewa Svärd (Bibliotek Uppsala)
Intervju med Lena Lindholm (Lagerlöfs förskola)
Gallup med 20 föräldrar på Lagerlöfs förskola

Bokklubb på fritidsklubb – skriftliga källor

Minnesanteckningar från planeringsmöten 140318, 140324
Minnesanteckningar uppföljningsmöte 140609
Lotta Tidermans loggbok för arbetet med bokklubben på Lötens fritidsklubb
Artikel om bokklubben på Kvarngärdets fritidsklubb (UNT 140519)
Ekonomisk översikt

Bokklubb på fritidsklubb – muntliga källor

Intervju med Karin Hjelm (Bibliotek Uppsala)
Intervju med Lotta Tiderman (Bibliotek Uppsala)
Intervju med Marianne Skoglund (Bibliotek Uppsala)
Intervju med Jonas Österman (Lötens fritidsklubb)
Intervju med Marita Thorell (Kvarngärdets fritidsklubb)
Intervju med Merja Haanpää Jeremar (chef för fritidsklubbar)